

ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

Літвінова Ю.І., здобувач РВО доктор філософії
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна, Shraminka1@gmail.com

Анотація: Визначено основні вектори та глобальні чинники розвитку електронних платіжних систем. Окреслено ключові переваги, які надає розвиток електронних платіжних систем, а також визначено ключові ризики їхнього функціонування.

Ключові слова: електронні платіжні системи, грошові розрахунки, ризики

Стрімкий розвиток цифрових інструментів підприємництва у синергії з нестабільністю економічного та соціально-політичного середовища вимагають активізації застосування економічними суб'єктами інноваційних підходів до ведення бізнесу, у тому числі й здійснення грошових розрахунків. З кожним роком дедалі швидше розвиваються платіжні системи, пропонуючи своїм клієнтам більш зручні та ексклюзивні послуги. Обізнаність із сучасними тенденціями та перспективами розвитку платіжних систем дозволить адаптувати діяльність економічних суб'єктів згідно до вимог сьогодення, підтримати їх фінансову сталість та гідний рівень конкурентоспроможності.

Національний банк України поділяє електронні платіжні системи за критерієм важливості. Так, за підсумками 2023 року установою було визнано єдиною системно важливою платіжною системою Систему електронних платежів (СЕП). СЕП створена самим Національним банком України для забезпечення виконання міжбанківських операції між її учасниками. Учасниками системи станом на 1 січня 2024 року є 63 банки України, Державна казначейська служба України та Національний банк. За 2023 рік в системі було зафіксовано 422,8 млн платежів на суму 209 933 млрд грн [1]. До категорії важливих платіжних систем Національним банком у 2023 році віднесено шість, зокрема:

- MasterCard (MasterCard International Incorporated, США);
- Visa (Visa International Service Association, США);
- NovaPay (ТОВ «НоваПей», Україна);
- PrivatMoney (АТ КБ «ПриватБанк», Україна);
- MONEYCOM (ТОВ «СВІФТ ГАРАНТ", Україна);
- Фінансовий світ (ТОВ «Українська платіжна система», Україна).

Варто зазначити, що «PrivatMoney» та «MONEYCOM» є новими в переліку важливих платіжних систем порівняно з 2022 роком [1].

Основними векторами розвитку ринку електронних платіжних систем на сьогоднішній день є:

- нарощування «активних» та «готових» рішень;
- формування «цифрових цінностей»;
- нарощування технічної потужності.

Визначені вектори передбачають покращення клієнтського досвіду, збір даних про клієнтів з метою покращення точності використовуваних алгоритмів. Подальший розвиток платіжних систем, найбільш імовірно, буде відбуватися під впливом таких глобальних тенденцій як:

- скорочення використання готівки час оплати в магазинах завдяки використанню платіжних карток, а також популяризації безконтактних платежів;
- зростання ринку електронної комерції;
- подальше поширення використання цифрових платежів не лише в сегменті роздрібною торгівлі, а і в інших сферах, зокрема, мобільні платежі P2P, цифрові грошові перекази, ділові платежі тощо;
- зростання обсягу платежів, здійснених за допомогою кредитних карток [2].

Стрімкий розвиток електронних платіжних систем пов'язаний зі значними перевагами, які вони надають для економіки та користувачів. До основних з них належать:

- підвищення швидкості та зручності транзакцій (відсутність часових та локаційних обмежень);
- підвищенні фінансової інклюзивності та рівня фінансової грамотності населення (частка користувачів, які раніше не мали можливості використовувати банківські послуги, отримують доступ до здійснення платежів безпечним та зручним способом);
- скорочення витрат на друк, обіг та обслуговування готівкових коштів;
- полегшення та прискорення міжнародних переказів;
- утворення нових можливостей для розвитку бізнесу, особливо в контексті розвитку електронної торгівлі та інтернет-послуг;
- запобігання корупції та шахрайству за рахунок підвищення прозорості грошових розрахунків та фінансової системи в цілому;
- зниження ймовірності підробки розрахункових документів;
- сприяння контролю за станом грошової маси тощо.

Поряд зі значними перевагами, розвиток електронних платіжних систем генерує нові ризики (рис. 1).

Передусім, електронні платіжні системи піддаються ризику кібератак, які можуть призвести до втрати конфіденційної інформації або фінансових втрат, що зумовлює необхідність підвищеної уваги до впровадження відповідних систем кіберзахисту. Одночасно існує вагомий ризик шахрайства через підроблення платіжних даних або використання вкрадених карток для здійснення платежів.

Недоліки в програмному забезпеченні або апаратурі можуть спричинити перерви в роботі системи, що може призвести до затримок у платежах або втрати даних, що обумовлює зростання технічних ризиків.

Регуляторно-правові (у деяких джерелах «юридичні») ризики пов'язані зі змінами у вітчизняному законодавстві та відмінностями у нормативно-законодавчих актах різних країн, що впливає на функціонування електронних платіжних систем та їх можливість працювати в певних регіонах.

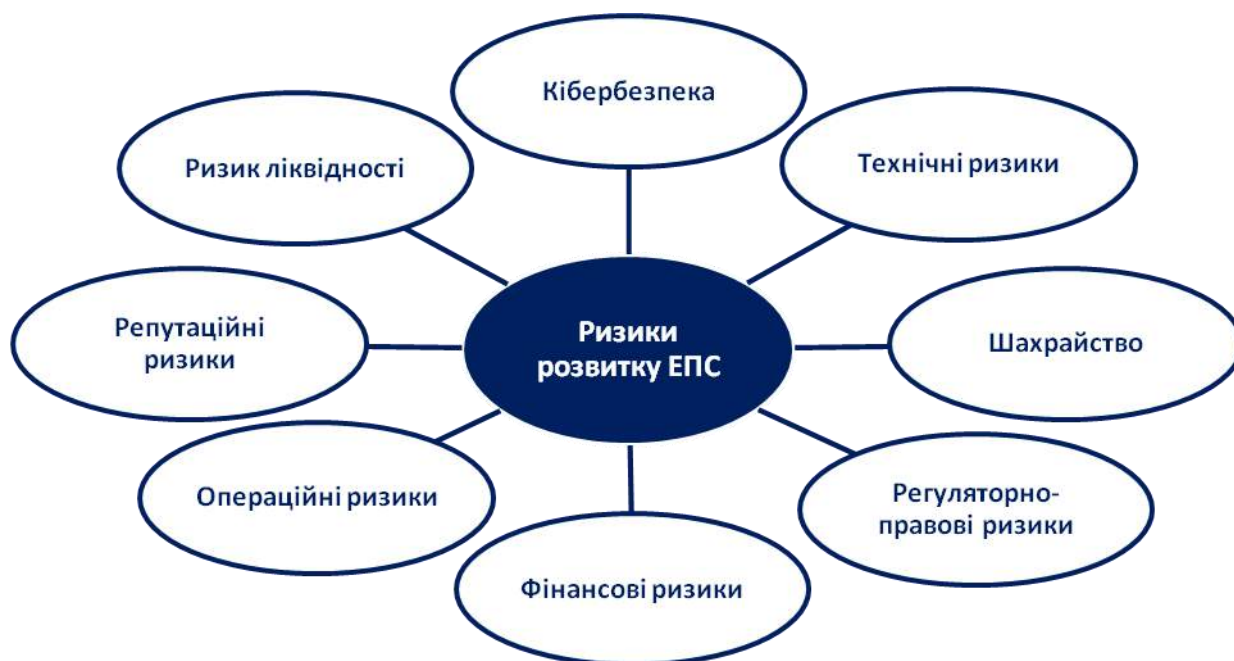

Рис. 1. Ризики розвитку електронних платіжних систем

Валютні коливання, зміни відсоткових ставок або інші фінансові чинники можуть обумовлюють виділення фінансових ризиків, які впливають на стабільність електронних платіжних систем.

Зазначені ризики потрібно уважно враховувати та приймати відповідні заходи для їх мінімізації.

Останніми роками платіжні системи зазнали кардинальних змін, утворилося безліч нових можливостей для покращення клієнтського досвіду. У подальшому передбачаються нові зміни, спрямовані на підвищення безпеки, інклюзивності, зручності. В Україні платіжні системи активно розвиваються навіть у воєнних умовах, а подальші напрями їхнього розвитку відповідають загальносвітовим – у 2024 році планується впровадження цифрової валюти НБУ та регулювання ринку криптоактивів, продовжують розвиватися та впроваджуватися сучасні технології), підвищується інклюзивність.

Список літератури

1. Ставерська Т.О., Літвінова Ю.І. Еволюція платіжних систем: інновації на шляху до цифрового майбутнього. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-85>
2. Затонацька Т., Вольвач О. Сучасний стан українського ринку електронних платіжних систем. *Світ фінансів*. 2021. № 2. С. 118–128. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/handle/316497/43480>
3. Снідко С. А., Хилько І. І. Розвиток електронних платіжних систем та їх вплив на фінансову стабільність. *Трансформація фінансової системи України: тенденції та перспективи розвитку* : матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 23–24 листопада 2023 р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 78–79. URL: <https://dSPACE.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16583/1/zbirnyk-tez-24-11-23-78-79.pdf>